

Samenvatting

Dit rapport, in opdracht van Open Science NL en de Nationale Wetenschapsagenda, is de uitkomst van een onderzoek naar de randvoorwaarden voor gelijkwaardige samenwerking tussen burgerwetenschappers en participatief onderzoekers en doet concrete aanbevelingen aan NWO om dit te faciliteren. Het onderzoek is uitgevoerd door TwynstraGudde tussen september 2024 en september 2025. De resultaten zijn tot stand gekomen op basis van drie social lab bijeenkomsten, een bureaustudie, interviews met ervaringsdeskundigen en een survey.

De aanbevelingen zijn onder andere het opzetten van een apart financieringsprogramma voor bottom-up participatief onderzoek en lange termijn financiering, het investeren in capaciteitsopbouw en het erkennen en tegemoetkomen van de verschillende behoeften van burgerwetenschappers. Ook worden er concrete suggesties gedaan over de implementatie van deze aanbevelingen: met een heldere visie en een continu lerende, evaluerende en participatieve aanpak.

Met dank aan de meelezers van dit rapport:

Margaret Gold (Citizen Science NL)
Hans de Jonge (Open Science NL)
Jacqueline Maschino (ZonMw)
Frederike Schmitz (Open Science NL)
Debbie Straver (HKU)

Samenvatting	2
1. Introductie	4
2. Theoretische lens	6
3. Methoden	9
4. Analyse	11
5. Aanbevelingen	13

1. Introductie

Burgerwetenschap en andere participatieve vormen van onderzoek kennen een rijke geschiedenis en zijn zowel binnen als buiten Nederland volop in ontwikkeling.¹ Er zijn vele definities van burgerwetenschap². Voor de doelstelling van dit rapport definiëren wij burgerwetenschap in de basis als wetenschappelijk onderzoek waarbij mensen buiten de academische wereld, oftewel burgers, actief betrokken worden. **Ook patiënten, cliënten, naasten, professionals of beleidsmakers kunnen actief betrokken zijn bij onderzoek. Om de actieve betrokkenheid te benadrukken noemen we ze ‘burgerwetenschappers’ en het onderzoek welke samen wordt opgezet en uitgevoerd ook ‘participatief onderzoek’.**

De betrokkenheid van burgerwetenschappers kan worden georganiseerd in **verschillende fases** binnen onderzoek: denk hierbij aan het agenderen van onderzoek, meebeslissen over de voorwaarden van financieringsprogramma's (programmeren) tot het uitvoeren van en communiceren over concrete projecten om tot kwalitatief hoogwaardig participatief onderzoek/burgerwetenschap te komen.

In participatief onderzoek is gelijkwaardigheid wenselijk, met erkenning van het feit dat binnen onderzoeksprojecten vaak machtsongelijkheden bestaan of kunnen ontstaan.³ Zeker in lichtere vormen van burgerwetenschap worden burgerwetenschappers nog te vaak gezien als mogelijke sensoren in plaats van volwaardige onderzoekspartners. Vaak zijn in onderzoeksprojecten academische onderzoekers in de leiding. Zij zetten het project op en voeren het uit. Het betrekken van burgerwetenschappers in onderzoeksprojecten die door onderzoekers worden geleid, kan leiden tot elkaar verkeerd begrijpen en ongelijke invloed. Vaak voelen burgerwetenschappers zich niet als gelijkwaardige partners. Overigens is dit een situatie die zich niet alleen voordoet bij consortia waarin burgers participeren. Ook in consortia waarin onderzoekers uit verschillende domeinen, overheden en maatschappelijke organisaties, bedrijven (bijv. publiek-private samenwerkingen) samenwerken is vaak sprake van ongelijke tijdslijnen, verschillend gebruik van begrippen en ongelijke verhoudingen die een uitdaging kunnen vormen voor samenwerking.

Vanuit Open Science NL en de Nationale Wetenschapsagenda (beide onderdeel van NWO) is TwynstraGudde gevraagd om te onderzoeken onder **welke randvoorwaarden** burgerwetenschappers op meer gelijkwaardige wijze kunnen samenwerken met onderzoekers in onderzoeksprojecten. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag:

Onder welke randvoorwaarden kunnen burger(organisatie)s en onderzoekers op een (meer) gelijkwaardige wijze samenwerken in onderzoeksprojecten?

NWO heeft aan ons te kennen gegeven dat ze ook geïnteresseerd zijn in de vraag wat er nodig is in het ontwikkelproces van een programma, welke stakeholders dienen te worden betrokken en welke ondersteuning hiervoor nodig is. Verder wil NWO verkennen of en hoe een gericht financieringsprogramma voor participatief onderzoek binnen NWO kan worden opgezet waarbinnen zo veel mogelijk behoeftes en voorwaarden worden meegenomen.

¹ Dekker, T., Kuijpers, E., & Lenarduzzi, C. (2023). Van crowdsourcing naar echte burgerwetenschap: Investeer in de kwaliteit van samenwerking. *Stadsgeschiedenis*, 18(2).

² Haklay, M., Dörler, D., Heigl, F., Manzoni, M., Hecker, S., & Vohland, K. (2021). What is citizen science? The challenges of definition. *The science of citizen science*.

³ <https://www.rathenau.nl/nl/kennis-en-innovatie-voor-transities/opgavegericht-kennis-en-innovatiebeleid/wees-je-bewust-van-macht>

In een eerste deelrapportage rapporteerden we over de resultaten van vijftien interviews en een desk study naar dit onderwerp.⁴ De resultaten van het social lab traject staan beschreven in de tweede deelrapportage.⁵ Dit document omvat de aanbevelingen die we doen op basis van de twee deelrapportages. In het volgende hoofdstuk schetsen wij eerst het gehanteerde theoretisch kader. Vervolgens beschrijven we de gebruikte methodologie. In het hoofdstuk erna beschrijven wij de resultaten van de *social labs* fase. We sluiten af met de aanbevelingen die wij en een vooruitblik naar het vervolgtraject.

NB: Open Science NL werkt in nauwe afstemming samen met betrokkenen bij de Nationale Wetenschapsagenda (NWA). Hier loopt ook een parallel traject om in kaart te brengen wat er al aan burgerwetenschap en participatie plaatsvindt binnen bestaande projecten. Daarom zijn projecten uit de NWA voor deze specifieke studie buiten beschouwing gelaten.

⁴ Cohen, J. B., de Sterke, P., & Pulskens, B. (2025). Diagnoserapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15497402>

⁵ Pulskens, B., Cohen, J. B. & de Sterke, P., (2025). Social labs rapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17100284>

2. Theoretische lens

Om uitspraken te kunnen doen over randvoorwaarden ten behoeve van gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek hebben wij in deelrapport 1 al vastgesteld wat we verstaan onder **gelijkwaardigheid** in samenwerking. Gelijkwaardigheid draait voor ons om het rekening houden met de identiteitskenmerken en achtergronden van alle betrokkenen op zo'n manier dat zij in staat worden gesteld om deel te kunnen nemen aan een samenwerkingsproces.⁶ Daarbij is het belangrijk dat ieders inbreng en perspectief erkend en serieus genomen wordt, zodat zij invloed kunnen uitoefenen op beslissingen en uitkomsten. Dit is iets anders dan volledige gelijkheid nastreven. In het Engels wordt ook wel gesproken van het verschil tussen *equity* en *equality*:

Equity is an approach that recognizes that the magnitude of systemic barriers posed to a particular person will vary based on their [background]. Equity recognizes that different people will need different amounts of resources or support in order to succeed and overcome these barriers. It is important to note that equity is different than equality, because equality-based approaches assume that everyone should be treated the same.⁷⁸

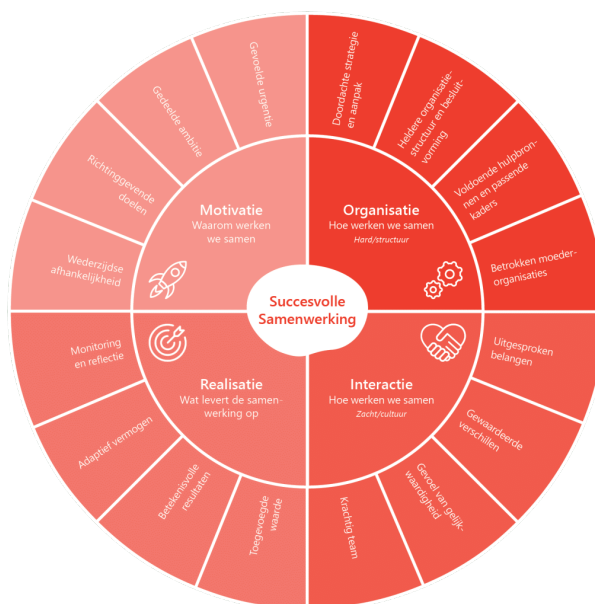
Voor de **randvoorwaarden** voor gelijkwaardige samenwerking maken we net als voor de eerdere rapportage gebruik van ons kijkglas voor samenwerking. Daarbij besteden we aandacht aan vier randvoorwaarden waarvoor aandacht moet zijn in een samenwerking als deze succesvol gelijkwaardig wil opereren.

- *De motivatie: waarom werken wij samen?*
- *De organisatie: hoe werken wij samen (structuur/hard)?*
- *De interactie: hoe werken wij samen (cultuur/zacht)?*
- *De realisatie: wat levert de samenwerking op?*

⁶ <https://codedi.nl/gelijkheid-versus-gelijkwaardigheid-hoe-verhouden-ze-zich-tot-diversiteit-inclusie>

⁷ <https://sparcopen.org/wp-content/uploads/2017/07/Diversity-Equity-and-Inclusion-Report-July-10-V1-Release.pdf>

⁸ Zie tevens Minow, M. (2021). Equality vs. equity. *American Journal of Law and Equality*, 1, 167-193 voor een uitgebreide en genuanceerde bespreking van de verschillende concepten, hun geschiedenis en hun hedendaagse gebruik.

Figuur 1 - Kijkglas voor samenwerking

In het eerste deelrapport vonden we op basis van een desk study en interviews dat aandacht voor deze vier aspecten cruciaal is voor het dichterbij brengen van goede en gelijkwaardige samenwerking. Hieronder staat de samenvatting van deze bevindingen weergegeven.

Samenvatting diagnoserapport

Motivatie: In potentie kan gelijkwaardig participatief onderzoek bijdragen aan democratisering van wetenschap, betere onderzoeksresultaten en meer vertrouwen in wetenschap. De motivatie voor samenwerking in participatief onderzoek varieert sterk. Motivaties kunnen variëren van egoïstische en altruïstische drijfveren tot meer collectivistische en principiële motieven. Het tijdig erkennen en waarderen van deze motivaties kan helpen om de samenwerking duurzaam te maken.

Organisatie: Succesvolle samenwerking vereist een doordachte strategie, heldere organisatiestructuur en voldoende ondersteuning en financiering. Flexibele en open financieringsprogramma's zijn essentieel om verschillende deelnemers gelijkwaardig te betrekken. Er is behoefte aan waardering van vrijwillige inzet en vergoeding van onkosten voor burgerwetenschappers. Financiers spelen een cruciale rol in het creëren van innovatieve financieringsprogramma's en het delen van kennis over best practices.

Interactie: Gelijkwaardige samenwerking hangt af van uitgesproken belangen, gewaardeerde verschillen en een gevoel van gelijkwaardigheid. Training en netwerkvorming zijn cruciaal om deze zachte factoren te versterken. Het is belangrijk om barrières te overwinnen die voortkomen uit machtsverschillen en vooroordelen tussen verschillende groepen. Het organiseren van bijeenkomsten, het betrekken van kinderen via bijvoorbeeld scholen en het verlagen van de drempel voor deelname kunnen bijdragen aan een meer gelijkwaardige samenwerking.

Realisatie: Het succes van samenwerking moet zichtbaar en betekenisvol zijn, met aandacht voor monitoring, reflectie en adaptief vermogen. Het is belangrijk om resultaten te vieren en de toegevoegde waarde van de samenwerking te erkennen. Burgerwetenschap kan bijdragen aan betere wetenschappelijke resultaten met effectievere en impactvollere uitkomsten die beter geaccepteerd worden, sociale cohesie en meer vertrouwen in wetenschap. Het creëren van een lerend proces, ruimte voor experimenteren met nieuwe vormen van financiering en continuïteit in de duur en organisatie van het onderzoek zijn essentieel voor duurzame samenwerking.

In het rapport concludeerden we dat gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek vraagt om aandacht voor bovengenoemde specifieke punten. Door deze aspecten te adresseren, kan NWO bijdragen aan duurzame en betekenisvolle samenwerkingen tussen burgers en onderzoekers.

Het onderzoek bood daarmee meerdere aanknopingspunten voor NWO om na te denken over de financiering en ondersteuning van gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek. Door beter in te spelen op de motivaties van burgerwetenschappers en het delen van invloed in de opzet en besluitvorming, kan NWO bijdragen aan meer gelijkwaardige samenwerking vanaf het begin van programma's en projecten.

3. Methoden

Het hoofddoel van dit onderzoek is om advies te geven over de randvoorwaarden waaronder burger(organisaties) en onderzoekers op een meer gelijkwaardige wijze kunnen samenwerken in onderzoeksprojecten. Deze inzichten en informatie kunnen NWO helpen om onderbouwde keuzes te maken. Deelnemers aan het onderzoek hebben een adviserende rol, terwijl de besluitvorming en implementatie van het uiteindelijke advies bij de Stuurgroep Open Science NL/Programmacommissie NWA en de NWO Raad van Bestuur liggen.

Voor deze rapportage is gebruik gemaakt van de input die verzameld is tijdens drie *social lab* sessies en een survey.⁹ Een *social lab*¹⁰ is een open methodologie die onderzoekers in staat stelt om op participatieve wijze samen met stakeholders en experts maatschappelijk uitdagende onderwerpen te bestuderen en tegelijkertijd te experimenteren met prototypes en oplossingen om te komen tot systemische aanbevelingen. Ze bieden een ruimte voor experimenten in *real-life settings*, het bijeenbrengen van verschillende stakeholdergroepen op interdisciplinaire wijze, met ruimte voor actie op het micro-level die weer lessen en inzichten kan bieden voor systemische verandering.¹¹ Ze zijn bovendien iteratief met ruimte voor leren en aanpassingen en ontwikkeling gedurende het proces.¹²

Tijdens de **eerste workshop** presenteerden we onze diagnoseresultaten uit de verkennings- en verdiepingsfase en maakten we kennis met de deelnemers en hun perspectieven/drijfveren m.b.t. burgerwetenschap. We presenteerden kort de achtergrond en eerste opbrengst van het traject en vroegen deelnemers om hun toekomstvisie voor gelijkwaardig participatief onderzoek op een ansichtkaart te schrijven en aan elkaar te presenteren. We vroegen hen vervolgens om in groepjes in twee rondes te reflecteren op de resultaten uit de diagnosefase (interviews en documentenstudie). Eerst vroegen we hen om aan te vullen op klaarliggende templates en daarna om aan te geven wat volgens hen a) belangrijk was, b) waar hun invloed op zat en c) waar ze zelf energie op voelden. Vervolgens nodigden we hen uit om zelf mini-onderzoekjes te ontwerpen om voorwaarden voor gelijkwaardige samenwerking in burgerwetenschap(sfinanciering) verder in kaart te brengen, uit te proberen en te valideren.

In de opzet van de **tweede workshop** boden we ruimte voor een terugkoppeling van de tussentijdse mini-onderzoekjes om de aanbevelingen verder te verrijken en te verdiepen. Ook verdiepten we ons in de manier waarop participatief onderzoek wordt georganiseerd in de stedelijke context van Rotterdam. In het middaggedeelte gingen we op basis van vier cases in groepjes uiteen om te reflecteren op welke belanghebbenden hierbij betrokken zouden kunnen worden. Tevens brachten we met elkaar met behulp van de *crazy 8's* methode in kaart wat creatieve manieren zijn om deze belanghebbenden te betrekken bij vier fases van wetenschappelijke onderzoeksfinanciering. Tot slot werkten we met behulp van een template in groepjes adviezen uit voor een financieringsprogramma voor participatief onderzoek.

⁹ Pulskens, B., Cohen, J. B. & de Sterke, P., (2025). Social labs rapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17100284>

¹⁰ Marschalek, I., Blok, V., Bernstein, M., Braun, R., Cohen, J., Hofer, M., ... & Kumar Thapa, R. (2022). The social lab as a method for experimental engagement in participatory research. *Journal of Responsible Innovation*, 9(3), 419-442.

¹¹ Cohen, J. B., Loeber, A. M., Marschalek, I., Bernstein, M. J., Blok, V., Tabarés, R., ... & Griessler, E. (2024). From experimentation to structural change: fostering institutional entrepreneurship for public engagement in research and innovation. *Science and Public Policy*, 51(2), 324-336.

¹² Braun, R., Loeber, A., Vinther Christensen, M., Cohen, J., Frankus, E., Griessler, E., ... & Starkbaum, J. (2023). Social labs as temporary intermediary learning organizations to help implement complex normative policies. The case of Responsible Research and Innovation in European science governance. *The Learning Organization*, 30(6), 713-739.

In de opzet van de **derde workshop** koppelden we de resultaten van de eerste twee workshops en survey terug. Tevens deelden we een aanzet van het advies met de aanwezigen ter inzage en feedback. In het middagedeelte lieten we ons inspireren door de lokale Twentse context en gebruikten we een "droomopdracht"¹³ om toekomstvisies op gelijkwaardig samenwerken binnen participatief onderzoek te genereren. Op basis van deze toekomstvisies brachten we waarden in kaart die van belang zijn om dit te verbeteren en ook ideeën over de rol van NWO om de toekomstvisies dichterbij te brengen.

Daarnaast stelden we een **survey** op om ook andere mensen de gelegenheid te geven om hun input te geven voor het advies. Voor het ontwerp van de survey lieten we ons inspireren door het kijkglas op samenwerking en resultaten uit de interview- desk study. Daarnaast deelden we de survey ter inzage en feedback met de deelnemers van het *social lab*. Drie van hen reageerden hierop en we gebruikten hun feedback om de survey te verbeteren. Vervolgens deelden we de survey met behulp van NWO Open Science NL, Citizen Science NL en Waag FutureLab.

¹³ Deze opdracht is een combinatie van de interventie De Goede Voorouder van Merlijn Twaalfhoven, (zie Janssen, A., Pulskens, B., Bongers, L., Barendrecht, T. en Hageman, J. (2024) De Transitiegids. Praktische interventies voor maatschappelijke opgaven. Boom) en 'Take-a-panel' een oefening uit de MG Taylor methode voor groepsinterventie events, aangepast door Pam de Sterke.

4. Analyse

Uit het **diagnoserapport (tussenrapportage)**¹⁴ bleek dat er veel interesse is in het bevorderen van gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek in zowel binnen- als buitenland. Gelijkwaardige samenwerking vraagt daarbij in ieder geval aandacht voor de motivaties van de betrokkenen, de organisatie van de samenwerking (zowel structureel als cultureel), de interactie in deze samenwerking en de beoogde resultaten die dit op zou moeten leveren. Het rapport leverde meerdere aanknopingspunten op met betrekking tot de financiering en ondersteuning van dit type samenwerkingen. Enkele elementen om rekening mee te houden:

- Het organiseren van zowel getrapte als langdurige financiering;
- Het vergoeden van bijdragen en kosten van burgerwetenschappers en het inbouwen voor ruimte voor flexibiliteit in trajecten;
- Het investeren in netwerkvorming, trainingen, richtlijnen en vaardigheden, zowel voor (burger)onderzoekers als beoordelingscommissies.

Bovendien bleek dat er door financiers als NWO rekening gehouden moet worden met de verschillende resultaten die beoogd worden door de verschillende doelgroepen. Dit vraagt om een lerend proces en ruimte om te experimenteren met nieuwe vormen van financiering.

De aanbevelingen in de tussenrapportage zijn goed ontvangen en gepubliceerd door Open Science NL in zowel het Nederlands¹⁵ als het Engels¹⁶. Het zorgde voor voldoende aanknopingspunten voor verdieping in de Social Lab sessies en de survey.

Het **social labs traject**¹⁷ leverde inzichten op vanuit de gemeenschap van burgerwetenschappers en participatief onderzoekers op de volgende thema's:

- Definities van gelijkwaardigheid in participatief onderzoek en prioriteiten/aanvullingen op de bevindingen uit het tussenrapport;
- Inzicht in belanghebbenden van en geïnteresseerden in onderzoek en manieren waarop zij betrokken kunnen worden in verschillende fases van financiering van participatief onderzoek evenals bouwstenen voor het ontwerp van een specifiek financieringsprogramma gericht op gelijkwaardig participatief onderzoek;
- Gewenste toekomstbeelden van gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek met onderliggende waarden en principes en inzicht in de benodigde rol en ondersteuning van NWO om deze toekomst dichterbij te brengen.

Ook uit de **survey** (idem) kwam naar voren dat er brede consensus is dat participatief onderzoek gebaat is bij een meer *bottom-up* benadering waarbij *“het zou meer met de burger moeten gaan dan over de burger.”* Burgerwetenschappers hebben hierbij idealiter *veel* of zelfs *maximale invloed* op de financiering van participatief onderzoek en oefenen invloed uit in alle fasen van het onderzoek. De mate van invloed hangt af van het type onderzoek en de mate waarin burgers geraakt worden door het onderwerp. Tegelijkertijd is het zo dat niet iedereen dezelfde mate van betrokkenheid wenst of aankan, en dat gelijkwaardigheid niet betekent dat iedereen dezelfde rol moet vervullen. Ook is het belangrijk om bepaalde aspecten zoals de kwaliteit van het onderzoek en ethische dimensies goed te waarborgen.

¹⁴ Cohen, J. B., de Sterke, P., & Pulsens, B. (2025). Diagnoserapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://zenodo.org/records/15497402>

¹⁵ Cohen, J. B., de Sterke, P., & Pulsens, B. (2025). Diagnoserapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://zenodo.org/records/15497402>

¹⁶ Cohen, J. B., de Sterke, P., & Pulsens, B. (2025). Diagnoserapport Voortraject Citizen Science (in English). Zenodo. <https://zenodo.org/records/15703423>

¹⁷ Pulsens, B., Cohen, J. B. & de Sterke, P., (2025). Social labs rapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17100284>

Over het algemeen wordt een breed scala aan belemmeringen voor participatief onderzoek ervaren, variërend van praktische en structurele tot culturele obstakels. Een terugkerend obstakel voor gelijkwaardigheid is bijvoorbeeld dat kennisinstellingen vaak een dominante positie innemen ten opzichte van burgerwetenschappers, door bijvoorbeeld publicatiedruk, wat de gelijkwaardigheid onder druk zet. Voor betere en gelijkwaardigere samenwerking is zowel formele ondersteuning (zoals financiering) als informele ondersteuning (zoals trainingen en netwerken) nodig.

Bij de beoordeling van projecten zouden criteria als *mate van betrokkenheid*, *impact op de doelgroep*, en *gelijkwaardigheid in rolverdeling* centraal moeten staan. Bovendien zouden beoordelaars ervaring moeten hebben met participatief onderzoek, empathie tonen, en maatschappelijk betrokken zijn.

Bovenstaande resultaten leiden wat ons betreft tot de volgende **hoofdinzichten**:

- **Er is een sterke behoefte aan een apart financieringsprogramma voor *bottom-up* participatief onderzoek** met een betere aansluiting op de leefwereld dan op dit moment vaak het geval is en met ruimte voor iteraties en flexibiliteit gedurende het traject.
- **Gelijkwaardigheid vraagt aandacht voor capaciteitsopbouw** waarbij aandacht voor verschillende motivaties van deelnemers en het investeren in een goede samenwerkingscultuur en -structuur van groot belang is (ook op de lange termijn).
- **Een vervolgtraject dient benaderd te worden als een lerend proces** waarbij wordt geïnvesteerd in het betrekken van burgerwetenschappers in alle fases van wetenschapsfinanciering en -onderzoek, het opzetten van financieringsexperimenten en een leernetwerk.

5. Aanbevelingen

We begonnen dit traject met de vraag:

Onder welke randvoorwaarden kunnen burger(organisatie)s en onderzoekers op een (meer) gelijkwaardige wijze samenwerken in onderzoeksprojecten?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we gebruik gemaakt van een desk-study, interviews met ervaringsexperts, drie social lab sessies en een survey. De inzichten en aanbevelingen die dit heeft opgeleverd hebben we zowel getoetst bij leden van de gemeenschap van burgerwetenschappers en participatief onderzoekers als bij de NWO.

Tijdens het traject werd het steeds duidelijker dat een wetenschapsfinancier als NWO een cruciale rol speelt in het vormgeven van de juiste randvoorwaarden voor burger(organisaties) en onderzoekers om op een (meer) gelijkwaardige wijze samen te werken in onderzoeksprojecten. Om deze rol in de (nabije) toekomst nog beter te kunnen vervullen, doen wij de volgende aanbevelingen:

1. **Formuleer samen met burgerwetenschappers een heldere visie op gelijkwaardig samenwerken in participatief onderzoek**
2. **Zorg voor een apart financieringsprogramma voor bottom-up participatief onderzoek en lange termijn financiering (continuïteitsbudget).**
3. **Investeer in capaciteitsopbouw om gelijkwaardigheid te vergroten.**
4. **Erken de verschillende behoeften en wensen van burgerwetenschappers en probeer ze daarin tegemoet te komen.**
5. **Hanteer als organisatie een continu lerende, evaluerende en participatieve aanpak bij het implementeren van de aanbevelingen.**

Hieronder lichten we de aanbevelingen verder toe met concrete suggesties.

1. Formuleer samen met burgerwetenschappers een heldere visie op gelijkwaardig samenwerken in participatief onderzoek.

Ontwikkel een **toekomstvisie** op het ondersteunen en faciliteren van gelijkwaardig onderzoek met en door burgers en andere maatschappelijke actoren. Expliciteer de bijbehorende waarden en principes op basis waarvan financiering en andere vormen van ondersteuning dienen te worden vormgegeven. Bouw daarbij voort op de resultaten van dit traject.

In dit traject hadden de gewenste toekomstbeelden van de participanten veel overlap: een sterke focus op de financiering en **ondersteuning van onderzoek voor, door en met gemeenschappen**. Maak gebruik van deze gewenste toekomstbeelden en onderliggende waarden en principes (in dit traject kwamen de waarden 'gelijkwaardigheid', 'toegankelijkheid', 'wederkerigheid', 'samen(werken)', 'openheid' en 'duurzaam' vaak naar boven). Deze beelden, waarden en principes kunnen richting bieden bij het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten wanneer het gaat om het verder stimuleren van gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek.

Werk aan **heldere definities en uitleg van de termen die je gebruikt** en maak duidelijk vanuit welk perspectief je denkt. Dit is belangrijk bij thema's als gelijkwaardigheid en participatief onderzoek. Gaat het bijvoorbeeld om burgerwetenschap, participatief actiegericht onderzoek, *community-led research*, of *community-based research*, meer fundamenteel onderzoek of een combinatie van verschillende stromingen? Maak hierbij gebruik van de bij dit traject opgehaalde visies en ideeën en voer het gesprek met de gemeenschap(pen) hierover.

2. Zorg voor een apart financieringsprogramma voor bottom-up participatief onderzoek en lange termijn financiering (continuïteitsbudget).

Financier onderzoek waarbij de **ervaren problemen en vragen van gemeenschappen centraal** staan. Verbind daarbij aan bestaande initiatieven, netwerken en collectieven, zoals onder meer via de betrokkenen van dit traject. Op deze manier kunnen het onderzoek en de resultaten ervan ook daadwerkelijk bijdragen aan positieve impact op de lokale leefomgeving en leefwereld van gemeenschappen.

Maak de **financiering** zo **laagdrempelig** mogelijk, maar houd wel oog voor netwerkvorming en impact na het traject. Met getrapte financiering kunnen er veel verschillende projecten en initiatieven ontplooid worden. Met **continuïteitsbudget en langetermijnfinanciering** kunnen succesvolle initiatieven en samenwerkingsrelaties worden doorgezet en gaan waardevolle opbrengsten niet verloren.

Deze vormen van financiering vragen om (veel) meer flexibiliteit in soorten compensatie en die aansluiten bij de leefwereld van burgerwetenschappers. Het is belangrijk om hierbij **deelname van burgers en gemeenschappen voor hun inzet serieus te vergoeden** (niet met cadeaubonnen) of barrières om te participeren weg te nemen. Houd daarbij rekening met financiering voor de voorbereiding van een aanvraag (opstartfase).

NWO is gebonden aan wet- en regelgeving (zoals de wet op NWO en NWO's subsidieregeling) die het moeilijk maken om (deels) deze bovenstaande aanbevelingen op te volgen. Maak de **barrières en benodigde veranderingen in wet- en regelgeving inzichtelijk** en agendeer deze. Kijk **wat er mogelijk is binnen de bestaande regels** en maak gebruik van verschillende soorten financiering.

Hanteer beoordelingscriteria met **aandacht voor ethiek** en participatie en laat ruimte in projecten voor **alternatieve vormen van (wetenschappelijk) output**.

Investeer net als buitenlandse financiers zoals OeAD's Sparkling Science programma¹⁸ en UKRI's community-led research programma's¹⁹ in **community building** met aandacht voor de lange termijn, zodat projecten onderdeel zijn van een groter geheel. Zo kunnen ze van grotere toegevoegde waarde voor de gemeenschap zijn. Op deze manier versterk je de gemeenschap op een duurzame manier en voorkom je onderzoeksmoeheid – in tegenstelling tot bij het eenzijdig en eenmalig "gebruiken" van burgers voor onderzoeksresultaten.

3. Investeer in capaciteitsopbouw om gelijkwaardigheid te vergroten.

Investeer in **trainingen** en **concretiseer verder welke vaardigheden nodig zijn** voor gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek. In ons traject werd met name interesse getoond in trainingen in onderzoeksvaardigheden voor

¹⁸ <https://oead.at/en/study-research-teaching/citizen-science/sparkling-science>

¹⁹ <https://www.ukri.org/what-we-do/public-engagement/research-and-innovation-for-everyone/>

burgers en participatievaardigheden voor onderzoekers en leden van beoordelingscommissies. Daarnaast was er behoefte aan trainingen voor het ontwikkelen van sociale- en procesbegeleidingsvaardigheden zoals het omgaan met spanningen en machtsverschillen in samenwerkingen en hoe rekening te houden met verschillende motivaties van betrokkenen. Procesbegeleiding van dergelijke samenwerkingen is een vak op zichzelf. Investeer daarin evenals de benodigde tijd om verschillende stemmen bij elkaar te brengen en dezelfde taal te spreken.

Richt de programma's en trainingen op het **vergroten van het handelend (agency) en onderzoekend vermogen van burgerwetenschappers**. Zorg ervoor dat gemeenschappen van onderzoekers en burgers zelf leren van gelijkwaardige samenwerking in participatieve onderzoeksprojecten onder andere kennis door te verspreiden binnen en tussen gemeenschappen in samenwerking met netwerken als Citizen Science NL en overkoepelende organisaties rondom burgercollectieven zoals Collectieve Kracht.

Onderzoek wat de benodigde **sociale en technische infrastructuren** zijn voor gelijkwaardig participatief onderzoek zoals werkplaatsen voor burgerwetenschappers en publicatiemogelijkheden voor burgers. Concretiseer welke verdere investeringen in sociale en technische infrastructuren nodig zijn om ontmoeting en gezamenlijke kennisproductie en -uitwisseling te faciliteren, welke investeringen met welke minimum vereisten gedaan moeten worden en welke prioriteiten daaraan moeten worden gesteld.

Investeer in programma's ten behoeve van **netwerkvorming** en **verbind jezelf** daarmee **aan bestaande netwerken**. **Werk** daarbij **samen met bestaande intermediaire organisaties** zoals gemeenten, bibliotheken en wijkhubs. Dit soort stakeholders kan de rol van intermediaire partij op zich nemen waarmee je beter kunt aansluiten op de bestaande context en op de behoeften en ambities (niet alleen problemen) die er leven in de lokale gemeenschap.

Richt naast participatief onderzoek in financieringsprogramma's ook op **opschalen en op hoger niveau** bijdragen aan lokale gemeenschappen. Onderzoek daarbij ook op instellingsniveau wat er nodig is om gelijkwaardige samenwerking in participatief onderzoek mogelijk te maken en welke structurele vraagstukken zoals publicatiedruk momenteel in de weg staan van meer gelijkwaardige samenwerking.

Verzamel en aggregeer de processen van kleine onderzoeksprojecten door **inzichtelijk te maken welke kennisontwikkeling er plaatsvindt**, wat voor invloed deze heeft op de gemeenschappen en hoe dit zich vertaalt in verschillende transitie-scenario's naar verdere **democratisering** van de wetenschap.

4. Erken de verschillende behoeften en wensen van burgerwetenschappers en probeer ze daarin tegemoet te komen.

Organiseer per fase van wetenschapsfinanciering verschillende momenten en manieren om **burgerwetenschappers te betrekken bij keuzes**. Waak ervoor dat betrokkenheid van burgerwetenschappers niet alleen in een apart programma wordt georganiseerd maar dat het gesprek ook wordt gevoerd over hoe ze meer structureel kunnen worden betrokken.²⁰

Communiceer in heldere en toegankelijke taal voor, tijdens en na een traject met voldoende ruimte voor reacties en aandacht voor verschillende behoeften.

²⁰ Zie de resultaten van social lab 2 voor een uitwerking van op welke manier verschillende actoren in verschillende fases van het onderzoeks- en financieringsproces betrokken worden. In Pulskens, B., Cohen, J. B. & de Sterke, P., (2025). Social labs rapport Voortraject Citizen Science (in Dutch). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17100284>

Stel je **open voor de diversiteit** aan behoeften en ervaringen op alle lagen (achtergronden van deelnemers, soorten kennis en ervaring, wetenschapsfilosofische opvattingen, geografische locaties, et cetera). Haak daarbij zoveel mogelijk aan op wat er al speelt, waar al initiatieven ontplooid zijn waarin al veel ervaring is opgedaan met participatief onderzoek en waar al rijke netwerken zijn opgebouwd. Dit vraagt vertrouwen in het proces en durven stappen in het onbekende. Hier zijn de uitkomsten, het type onderzoeksprojecten en het type deelnemers van tevoren niet helemaal voorspelbaar en mogelijk verrassend of onverwachts.

Erken de **verschillende behoeften en wensen** van burgerwetenschappers door **voldoende en reguliere momenten voor gesprek** met vertegenwoordigers van de gemeenschap(pen) te organiseren.

5. Hanteer als organisatie een continu lerende, evaluerende en participatieve aanpak in de implementatie van de aanbevelingen.

Leer van nieuwe financieringsprogramma's en ondersteuningsinitiatieven door gaandeweg **gezamenlijk** als financiers, burgerwetenschappers en onderzoekers **te reflecteren op de impact en mogelijke verbeterpunten**. Gebruik hierbij bijvoorbeeld de methodiek van reflexieve monitoring in actie als aanpak.²¹

Blijf **nieuwe financieringsmethoden doorontwikkelen** door o.a. van goede voorbeelden van onderzoeksprogramma's, -collectieven en -financiers in binnen- en buitenland te leren. Ondersteun de uitwisseling binnen financieringsprogramma's en op institutioneel niveau (zowel bij financiers als kennisinstellingen als ertussen). Zet hiervoor leerstructuren op om leerprocessen met **sterke onderlinge uitwisseling** te organiseren.²²

Voorwaardelijk voor het slagen van een continu lerende, evaluerende en participatieve aanpak is dat er voldoende capaciteit wordt vrijgemaakt voor NWO medewerkers, project aanvragers of externen en dat zij vanaf het begin direct betrokken zijn bij het leerproces voor de borging van de inzichten en vervolgacties.

²¹ van Mierlo, B., Regeer, B., Van Amstel, M., Arkesteijn, M., Beekman, V., Bunders, J., et al., 2010b Reflexive Monitoring in Action: a Guide for Monitoring System Innovation Projects. Boxpress, Oisterwijk, The Netherlands.

²² Potjer, S. (2019), *Experimenteel bestuur. Van mogelijke, naar haalbare, naar gangbare vernieuwing*. Utrecht: Urban Futures Studio, Universiteit Utrecht.

Werken met TwynstraGudde betekent samen maatschappelijke transitie werkend krijgen. Met advies, management en opleidingen helpen we mensen en organisaties bij duurzame veranderingen. Denk aan energie en klimaat, wonen, veiligheid, landbouw, mobiliteit, zorg en onderwijs. Onze kracht ligt in daadkracht. In het creëren van oplossingen die werkbaar zijn én werkbaar blijven. Samen met onze opdrachtgevers - en alle belanghebbenden daaromheen - werken we aan een samenleving die schoon, veilig, gezond en weerbaar is. Zo maken we blijvend impact op morgen.